

MGv medium voor ggz en verslavingszorg

Lucas van der Hoeven: Verslaving aan psychofarmaca groter probleem dan illegale drugs

Door *L.F.M. van der Hoeven*, sociaal wetenschapper en journalist geneesmiddelen

Weinig mensen realiseren het zich, maar de groep verslaafden aan legale pillen is 36 maal groter dan die van alle harddrugsgebruikers tezamen. Het is een voorbeeld van tekortschietend nationaal beleid. Sinds 1960 zijn de benzodiazepinen zoals Valium, Librium, Dormicum, Seresta, Mogadon, Xanax en Rohypnol tot de markt toegelaten. De benzodiazepinen worden in internationale verdragen geschaard onder de psychotrope stoffen.[1;2] In Nederland vallen deze onder het lichte regime van de Opiatenwet, wat betekent dat alleen de receptplicht is opgelegd. Rohypnol is als enige 'benzo' in een zwaardere categorie geplaatst. De INCB (International Narcotic Control Board) ontraadt artsen dit middel nog langer voor te schrijven.

Omvangrijk chronisch gebruik

Toch slikten in 2008 nog steeds 7.800 Nederlanders deze Rohypnolpillen.[3] Voor alle benzodiazepinen geldt sinds 1980 dat deze middelen niet langer dan twee weken mogen worden voorgeschreven in geval van slaapstoornissen, en twee maanden in geval van angstgevoelens[4;5], want bij langer gebruik treedt verslaving op.[6] Toch behoren deze slaap- en kalmerende middelen nog steeds tot de meest voorgeschreven pillen: jaarlijks worden 11 miljoen recepten voor benzodiazepinen uitgeschreven voor 1,9 miljoen Nederlandse patiënten.[7] Ondanks alle waarschuwingen bleef het aantal chronische gebruikers lange tijd vrijwel onveranderd.

Kentering

Pas sinds 1 januari 2009 is er sprake van een kentering door de eigen bijdrage-regeling voor deze medicatie.[8] Het aantal chronische gebruikers daalde daardoor van 650.000 naar omstreeks 500.000. Dit aantal lijkt nog verder te kunnen dalen, indien het niet langer als chronisch slaapmiddel zou worden voorgeschreven. Deze daling met 150.000 chronische gebruikers gecombineerd met de eigen bijdrage-regeling leverde in 2009 een besparing van omstreeks € 62 miljoen op.[9]

Negatieve maatschappelijke gevolgen

Benzodiazepinen zijn berucht vanwege de vele negatieve maatschappelijke gevolgen, zeker in combinatie met andere psychotrope stoffen zoals harddrugs en alcohol. Zo schat prof. De Gier bijvoorbeeld dat er door het gebruik van benzodiazepinen jaarlijks circa 70 doden en 1600 gewonden in het Nederlandse verkeer te betreuren zijn.[10] Rohypnol wordt in de criminaliteit veelvuldig gebruikt in gevallen van seksueel misbruik en andere geweldsituaties. Al in 2006 waarschuwde de INCB (International Narcotic Control Board) dat het massale misbruik van psychoactieve medicijnen omvangrijker is dan de optelsom van alle andere

harddrugs bij elkaar behalve cannabis.[11] Deze zorgen over de geneesmiddelenverslaving-op-recept wordt gedeeld door de Amerikaanse regering.[12;13;14]

Niet bij benzo's alleen

Benzodiazepinen zijn niet de enige psychofarmaca die op grote schaal teveel worden voorgeschreven. Zo menen prof. D. Swaab[15] en prof. A.T.F. Beekman[16] dat van de 800.000 gebruikers van antidepressiva (zoals Prozac en Seroxat) ongeveer 600.000 deze ten onterechte slikken. Volgens Ravera zijn de slikkers van anxiolytica (kalmerende middelen) en SSRI's (antidepressiva) 'brokkenpiloten'. [17]

Ook ADHD-medicatie wordt overvloedig voorgeschreven. De Nederlandse Inspectie voor de Volksgezondheid (IGZ) schrijft 'dat ADHD mogelijk te vaak wordt gediagnosticeerd en dat artsen Ritalin vaker dan nodig voorschrijven'. [18] In 2005 kregen 70.000 patiënten dit middel, in 2011 al meer dan 200.000 patiënten, een jaarlijkse stijging met 19%. [19] Ten slotte kregen 265.000 patiënten in 2011 antipsychotica voorgeschreven. [20]

A pill for every ill?

Opgeteld gaat het om zo'n 1,8 miljoen patiënten die psychoactieve medicijnen slikken, waarbij in dit cijfer geen rekening is gehouden met de patiënten die verschillende psychoactieve middelen tegelijk gebruiken. Dat is dus één op elke tien Nederlanders. Onder deze 1,8 miljoen gebruikers komen overigens dubbeltellingen voor. Hoeveel dat er zijn is onbekend.

Voor de slachtoffers van deze massale, legitieme verslaving-op-recept bestaat maar nauwelijks enig georganiseerde opvang of begeleiding. Terwijl er voor 'hard'- en 'soft' drugsgebruikers een enorm arsenaal aan hulpverlening beschikbaar is. Ook op universiteiten zijn veel wetenschappers actief op het gebied van de verboden verslavingen. Nog opmerkelijker is de afwezigheid van enig overheidsbeleid, terwijl toch ook andere Nederlanders de nadelige gevolgen van deze grootschalige verslaving-op-doktersvoorschrift ondervinden.

De discussie of deze consumptie terecht of onterecht is, wordt zelden gevoerd. Ten minste een groot aantal van de 500.000 chronische gebruikers van benzodiazepinen en 600.000 gebruikers van antidepressiva krijgen deze pillen ten onrechte voorgeschreven. Het artsendilemma van 'pillen of praten' is verschoven in de richting van a pill for every ill.

[1] [United Nations Organization](#). Single convention on narcotic drugs 1961, as amended by the 1972 protocol amending the Single Convention on narcotic drugs 1961. New York; 24 januari tot 25 maart 1961;

[2] [United Nations, Treaty Series; 1019: 175](#).

[3] Stichting Farmaceutische Kengetallen (SFK). Opiumwet voor het volk. Pharmaceutisch Weekblad 2009:144; 49.

[4] Hearing before the Subcommittee on health and scientific research of the Committee on Labour and Human resources; United States Senate; ninety-sixth Congress; first session on 'Examination on the use and misuse of Valium, Librium and other minor tranquilizers'; U.S. Government Printing Office; 1980.

[5] Knuistingh Neven A, Lucassen PLBJ, Bonsema K et al. NHG-Standaard Slaapproblemen en slaapmiddelen (Eerste herziening). Huisarts Wet 2005; 402-15.

[6] Terluin B, Van Heest FB, Van der Meer K, et al. NHG-Standaard Angststoornissen

(Eerste herziening) M62. Huisarts Wet 2004; 26-37.

[7] Stichting Farmaceutische kengetallen. [Farmacie in cijfers 2011](#).

[8] Chronisch gebruik wordt vanaf 01-01-2009 alleen toegestaan ingeval van epilepsie, chronisch psychiatrische patiënten, degenen die onvoldoende baat bij andere psychofarmaca vinden of aan een spierziekte lijden.

[9] Stichting Farmaceutische kengetallen. Benzogebruik met een zesde teruggelopen. Pharmaceutisch Weekblad 144: 38.

[10] Gier H de. Persoonlijke mededeling. 15-02-1012.

[11] INCB. Annual report 2006, abuse of prescription drugs to surpass illicit drug abuse - board warns that deaths related to overdose of prescription drugs on the rise. Wenen: 1 March 2006; press release nr 4.

[12] Reuters. Factbox: Growing prescription drug abuse in U.S. 29 juli 2008, 8.37 uur – citaat over de getuigenis van Nora Volkow, Director of National Institute on Drug Abuse, voor het US Congres; 12 maart 2008 - Het aantal voorschriften voor opiaten nam in de VS toe van 40 miljoen in 1991 tot zo'n 180 miljoen in 2007.

[13] Office of National Drug Control Policy , Executive Office of the President (of the USA). Prescription for Danger, a Report on the Troubling Trend of Prescription and Over-the-Counter Drug Abuse Among the Nation's Teens. White House; January 2008.

[14] Office of National Drug Control Policy , Executive Office of the President (of the USA). Teens and prescription drugs, an analysis of recent trends on the emerging drug threat. Whitehouse; February 2007.

[15] Swaab D. Wij zijn ons brein, van baarmoeder tot Alzheimer. Amsterdam; Contact; 2010; 155.

[16] Beekman A. Gebruik antidepressiva kan met driekwart omlaag. Psy - Tijdschrift over geestelijke gezondheid en verslaving 2011; 1.

[17] Ravera S. Anxiolitica en SSRI's maken brokken piloten; statistisch significant verband aangetoond. Pharmaceutisch Weekblad 2012; 147 (51): 43; 10-12.

[18] Staatstoezicht op de Volksgezondheid, Inspectie voor de Gezondheidszorg; 'Jaarbericht 2008'; Den Haag: IGZ; 2009, 29.

[19] Stichting Farmaceutische kengetallen. Gebruik ADHD-middelen niet in te tomen. Pharmaceutisch Weekblad 2012; 147 (51): 30/31.

[20] Stichting Farmaceutische Kengetallen. Nieuwe antipsychotica in opmars. Pharmaceutisch Weekblad 2011; 146 (50): 15 dec. 2011.